

С. О. Шевченко, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЄЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИМІРІВ

У статті розкриті особливості розвитку націоналізації вищої освіти в Україні у глобальному та національному вимірах, обґрунтовано необхідність формування інституційного середовища розвитку інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, вироблення та реалізації національної та університетських стратегій інтернаціоналізації з розмежуванням відповідалності держави та університетів.

Видокремлені головні напрями та форми публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти, що мають забезпечити реалізацію міжнародного співробітництва: створення стратегічних освітніх і наукових альянсів; реалізація проєктів, що забезпечують впровадження міжнародних освітніх стандартів та гармонізація систем вищої освіти, інтеграція навчальних планів, курсів; реалізація програм, спрямованих на розвиток академічної мобільності студентів, викладачів, дослідників; забезпечення можливостей здобуття вищої освіти іноземними студентами; формування позитивного іміджу університетів в Україні та за кордоном тощо.

Підкреслюється, що концентрація таланту (інтернаціоналізація), потужне фінансування та ефективне управління наспульно утверджуються як основні фактори успіху університетів світового класу, які разом з окремими напрямками інтернаціоналізації (забезпечення підвищення якості освітньої та дослідницької діяльності, підготовки студентів до життя і роботи в міжкультурному та глобальному світі, підвищення міжнародної репутації, надання послуг суспільству, залученості до розвитку спільнот) можуть бути імплементовані в Україні як матриця для розроблення моделі оцінювання вищої освіти.

Як наслідок, обґрунтовується необхідність активно розробляти закладам вищої освіти університетські стратегії інтернаціоналізації своєї діяльності, впровадження яких забезпечить доступ до глобальних джерел передових знань, продукування міжкультурних вмінь та навичок, зміцнення статусу та рейтингу закладів вищої освіти.

На підставі результатів моніторингових досліджень доводиться важливість причинно-наслідкових зв'язків під час формування механізмів публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти України, необхідність удосконалення державної політики щодо інноваційного розвитку вищої освіти з урахуванням можливостей, намірів та бажань її здобувачів.

Ключові слова: публічне управління інтернаціоналізацією вищої освіти, якість вищої освіти, академічна мобільність, міжнародна співпраця, конкурентоспроможність, ринок освітніх послуг.

S. O. Shevchenko. Public administration of internationalization of higher education in Ukraine: from global to national dimensions

The article reveals the peculiarities of the internationalization of higher education in Ukraine in the global and national dimensions, substantiates the need to form an institutional environment for the internationalization of higher education in Ukraine, development and implementation of national and university internationalization strategies with delimitation of state and universities.

It singles out the main directions and forms of public management of internationalization of higher education, which should ensure the implementation of international cooperation: the creation of strategic educational and scientific alliances; implementation of projects that ensure the implementation of international educational standards and harmonization of higher education systems, integration of curricula, courses; implementation of programs aimed at developing the academic mobility of students, teachers, researchers; providing opportunities for higher education for foreign students; formation of a positive image of universities in Ukraine and abroad, etc.

It is emphasized that the concentration of talent (internationalization), strong funding and effective governance are aggressively established as the main factors of success of world-class universities, which together with certain areas of internationalization, improving the quality of educational and research activities, preparing students for life and work, increasing international reputation, providing services to society, involvement in community development) can be implemented in Ukraine as a matrix to develop a model for evaluating higher education.

As a result, it is necessary to actively develop higher education institutions university strategies for internationalization of their activities, the implementation of which will provide access to global sources of advanced knowledge, production of intercultural skills, strengthening the status and ranking of higher education institutions.

Based on the results of monitoring studies, the importance of causation in the formation of mechanisms for public management of internationalization of higher education in Ukraine, the need to improve public policy for innovative development of higher education take into account the capabilities, intentions and desires of its applicants.

Key words: public management of internationalization of higher education, quality of higher education, academic mobility, international cooperation, competitiveness, market of educational services.

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта стрімко формує нову стратегію й траєкторію свого розвитку. Впровадження перспективних освітніх технологій, спрямованих на підвищення ефективності та якості освітніх послуг, використання досвіду західних країн, міждержавної взаємодії в її інтернаціоналізації, створення сприятливих умов для розвитку внутрішньої інтернаціоналізації і втілення міжнародних стандартів якості, механізмів та інструментів її забезпечення, забезпечення рівного доступу до якісної освіти та можливостей її здобуття упродовж життя, впровадження академічної мобільності в університетах через механізм студентського та викладацького обміну та участі студентів у програмах подвійних ступенів, індивідуальних грантах та дослідницьких програмах, навчання на контрактній основі та за міжнародними угодами – це далеко не повний перелік напрямків здійснення публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти.

Інтернаціоналізація вищої освіти України зумовлена цілеспрямованою державною політикою щодо європейської інтеграції та реформування вищої освіти, встановленням цінової політики на ринку освітніх послуг, що є сприятливою для залучення іноземних студентів, створенням модернізованого освітнього законодавства відповідно до положень Болонського процесу та визначенням академічної мобільності як «можливості учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі, на території України чи поза її межами» [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій С. Вербицької, Л. Горбунової, А. Сбруевої, М. Дебич, І. Степаненко, Н. Сальнікової, М. Дем'яненка, Н. Журавської, О. Нітенко, О. Слюсаренко, Г. де Віта, Дж. Гудзика, Дж. Девіса, Дж. Найт та інших свідчить про наявність в Україні певних напрямів і шляхів інтернаціоналізації вищої освіти, що передбачають міжнародну співпрацю, обмін досвідом через інституційне партнерство, запровадження вчених із інших країн, стажування та участь у міжнародних конференціях.

Проте забезпечення якості та конкурентоздатності вищої освіти України можуть бути реалізованими тільки за умови впровадження відповідних механізмів публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти для селекції фахівців на ринку праці, здатними співіснувати та продуктивно працювати в умовах глобалізації.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності формування інституційного середовища розвитку інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, вироблення та реалізації національної та університетських стратегій інтернаціоналізації з розмежуванням зон відповідальності держави та університетів, головних напрямів та форм публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти, що має забезпечити реалізацію міжнародного співробітництва.

Вислад основного матеріалу дослідження. Трансформаційні процеси у вищій освіті як важливій сфері суспільного розвитку та рушійній силі економіки знань є водночас і економічним обґрунтуванням процесу інтернаціоналізації вищої освіти, що виявляється в перевагах для національної економіки та окремих університетів внаслідок експорту освітніх і дослідницьких послуг, залучення іноземних студентів, талановитих викладачів і науковців, можливість отримання грантового фінансування студентами, викладачами та університетами.

У сучасному світі наявність іноземних студентів у закладі вищої освіти є вагомим складником і показником інтеграційного розвитку системи вищої освіти держави, свідченням високого рівня якості освітніх послуг та престижу вищої школи країни на ринку освітніх послуг.

Саме тому розв'язання проблеми державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти потребує вироблення та реалізації національної та університетських стратегій інтернаціоналізації [14].

Є зрозумілим, що саме держава за допомогою механізмів державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти формує інституційне середовище для розвитку міжнародного співробітництва ЗВО, а останні, виконуючи інструментарій адміністративно-організаційного механізму, забезпечують реалізацію відповідного напрямку державної політики.

Наше звернення до наукових досліджень дозволило виявити наступне.

Так, Д.К. Худзик розмежує зони відповідальності держави та університетів щодо видів та напрямів інтернаціоналізації вищої освіти, зосереджує увагу на суб'єктах («благотримувачах»), які є найбільш зацікавленими в реалізації потенціалів міжнародного співробітництва ЗВО: наукових та науково-педагогічних працівників (реалізація власного трудового потенціалу на міжнародному ринку праці; розкриття потенціалів наукових пошуків у складі міжнародного наукового колективу; отримання доступу до результатів останніх наукових досліджень); студентах та їх батьках (можливість отримання знань із урахуванням міжнародного досвіду; встановлення нових міжособистісних контактів; підвищення рівня конкурентоспроможності власного трудового потенціалу); адміністратції ЗВО (використання додаткових джерел фінансування; підвищення репутації ЗВО на міжнародному рівні; залучення до викладання навчальних дисциплін зарубіжних вчених); уряді (підвищення рівня розвитку трудового потенціалу громадян; підвищення рівня конкурентоспроможності країн та зміцнення її позицій на глобальному ринку товарів та послуг) [1].

Нам вдалося суттєвою з погляду нашого дослідження думка І.В. Степаненко про те, що «... інтернаціоналізація є пріоритетом та фактором успіху університетів, інструментом підвищення якості освіти; країни, вищі навчальні заклади і окремі викладачі вибирають та адаптують до своїх потреб і можливостей конкретні форми, методи та інструменти інтернаціоналізації» [15, с. 165].

Є очевидним, що заклади вищої освіти в Україні потребують розробки комплексного стратегічного розвитку вищої освіти, а також значних ресурсів з урахуванням значення інтернаціоналізації. Тому важливим у публічному управлінні інтернаціоналізацією вищої освіти України є його спрямування на пошук нових підходів, теоретичного обґрунтування і впровадження в навчальний процес та наукову діяльність університетів інноваційних систем професійної підготовки студентів, здобуття ними відповідних компетентностей та кваліфікації для конкурентоздатності на ринку праці.

Отже, є особливою роль ЗВО у реальному впровадженні міжнародного співробітництва університетів, які мають активно розробляти університетські стратегії інтернаціоналізації своєї діяльності і впровадження яких забезпечить доступ до глобальних джерел передових знань, продукування міжкультурних вмінь та навичок, зміцнення стану та рейтингу закладів вищої освіти, у тому числі через розвиток ефективного партнерства.

Цікавою є думка дослідників про можливість прийняття напрямів інтернаціоналізації як матриці для розроблення моделі оцінювання вищої освіти, зокрема: підвищення якості освітньої та дослідницької діяльності, підготовки студентів до життя і роботи в міжкультурному та глобальному світі, підвищення міжнародної репутації, надання послуг суспільству, залученості до розвитку спільног тощо [4].

Фактором підвищення рівня якості національної наукової системи є механізм фінансування наукової сфери, підвищення оптимального балансу динамізму й стабільності. Слушною є ідея щодо запровадження європейських механізмів фінансування: інституційного (базового) та проектного (грантового). «У центрі уваги української наукової спільноти перебуває створення Національного фонду досліджень, який повинен забезпечити ефективні механізми грантового фінансування проектів академічних інститутів, університетів і окремих науковців. Але насправді аж ніяк не меншою проблемою є і запровадження так само передбаченого законом «Про наукову і науково-технічну діяльність» базового фінансування для науки в університетах. Тільки дві ці ініціативи, здійснені разом, зможуть наблизити наш дослідницький ландшафт до європейських критеріїв...» [9, с. 12].

Джаміл Салмі, всевітньовідомий експерт у сфері вищої освіти, окреслює основні фактори успіху університетів світового класу за трьома основними позиціями: концентрація таланту (інтернаціоналізація), потужне фінансування, ефективне управління.

Він наголошує, що поняття «інтернаціоналізація» або «концентрація таланту» корелюють між собою, стосуються людських ресурсів університету – його студентів та персоналу, а оскільки в обох випадках університет світового класу спроможний на конкурентній основі залучати найкращих вчених та студентів (таланти, на його думку, рівномірно розподілені по всьому світу), то й категорія «концентрація таланту» автоматично означає високі ступінь іноземних студентів і викладачів в таких університетах. Вчений вважає, що для досягнення закладом вищої освіти рівня університету світового класу необхідні величезні витрати, що вимагають потужного фінансування (базового з державного бюджету і доходів від сплати студентами за навчання), а управління повинно мати характер «академічної свободи» [2].

Отже, публічне управління інтернаціоналізацією вищої освіти має забезпечити реалізацію головних напрямів та форм міжнародного співробітництва, а саме:

- створення стратегічних освітніх і наукових альянсів (розвиток нових інституційних форм); здійснення спільних науково-дослідних проектів;
- реалізацію проектів, що забезпечують впровадження міжнародних освітніх стандартів та гармонізацію систем вищої освіти, інтеграцію навчальних планів, курсів;
- реалізацію програм, спрямованих на розвиток академічної мобільності студентів, викладачів, дослідників;
- встановлення контактів із міжнародними партнерами, модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог;
- забезпечення можливостей здобуття вищої освіти іноземними студентами;
- формування позитивного іміджу університетів в Україні та за кордоном.

Цілком очевидно, що вища освіта сьогодні стає товаром, знання продаються і купуються, експортуються й імпортуються, це є наслідком і результатом процесу глобалізації, тому з'явилося протиріччя між попитом і пропозицією освітніх послуг [12]. З огляду на це кожний заклад вищої освіти має окреслити шляхи розвитку різних форм інтернаціоналізації, визначити терміни їх реалізації, розробити критерії оцінки ступеню досягнення поставлених цілей, виокремити основні засоби міжнародного співробітництва. Головне, щоб ЗВО забезпечили управління інтернаціоналізацією, визначилися з інструментарієм з метою виходу на високі міжнародні конкурентні позиції.

Закон України «Про вищу освіту» визначає, що елементом державної політики у сфері вищої освіти є забезпечення розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів та їх інтеграція з виробництвом [10]. У його окремих статтях передбачено три основних напрями інтернаціоналізації освіти: міжнародне співробітництво у системі освіти (ст. 82); участь у міжнародних дослідженнях якості освіти (ст. 83); міжнародна академічна мобільність (ст. 84) [10]. Законом також передбачено: здійснення заходів щодо розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва; створення належних правових та фінансово-економічних умов для міжнародного співробітництва, зокрема встановлення відповідних бюджетних призначень у державному бюджеті

та фінансування внесків за членство в міжнародних організаціях, відрядження за кордон учасників міжнародних проектів і програм відповідно до умов договорів; сприяння залученню коштів міжнародних фондів устанав, громадських організацій для виконання наукових, освітніх та інших програм і проектів; популяризація та координація діяльності, пов'язаної з міжнародним співробітництвом, створення відповідних інформаційних центрів, у тому числі за кордоном; надання консультативної підтримки з питань міжнародного співробітництва у сфері освіти і науки [11].

Значною мірою вищезазначеним процесам сприяє і Болонський процес – процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм, інституційних перетворень у закладах вищої освіти Європи, а саме: створення європейського наукового та освітнього простору для підвищення спроможності випускників; підвищення мобільності громадян на європейському ринку праці; підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи тощо.

Його основні опції вимагають адекватних змін у вітчизняних ЗВО: забезпечення якості вищої освіти з використанням європейських стандартів якості; упровадження європейського принципу «освіта через усе життя»; створення відповідного рівня автономії ЗВО; узгодження освітньо-кваліфікаційного рівня випускників ЗВО із вимогами української економіки, запитами на ринку праці; зведення до єдиної системи наукових ступенів в Україні відповідно до міжнародних стандартів для забезпечення мобільності науковців у європейському науковому й освітньому просторі; готовність ЗВО створити привабливі умови для навчання іноземних студентів; розвиток інтеркультурних та професійних компетентностей у контексті освітніх програм у межах університетів.

Важливим завданням вітчизняного управління інтернаціоналізацією вищої освіти залишається введення системи співставлення дипломів і визнання їх у всіх країнах європейського простору вищої освіти, створення сприятливих умов для українських студентів для відвіду на навчання за кордон, працевлаштування за межами країни на посаду за фахом. Ми вважаємо важливим з погляду нашого дослідження нострифікаційний механізм як невіддільний складник інтернаціоналізації та забезпечення доступності міжнародної вищої освіти, як «... визнання іноземних кваліфікацій та документів про вищу освіту країнами-контр-агентами в межах своїх юрисдикцій, для забезпечення рівного і вільного доступу до міжнародної вищої освіти та ринку праці...» [7].

Нашим співвітчизникам особливо імпонують визначені Болонським процесом такі напрями розвитку вищої освіти, як мобільність, учасників освітнього простору та привабливість освітніх послуг, важливого значення набуває можливість працевлаштування студентів, в основі якого лежить забезпечення прав випускників на транснаціональну освіту, що допоможе знайти гідну роботу. В умовах інтернаціоналізації вищої освіти в Україні мобільність є важливою якістю, бо передбачає мобільність людей між ЗВО та між державами. Актуальним напрямом є привабливість для студентів як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу, бо вона включає перспективу кар'єрного зростання, впливає на якість навчання, вартість проживання, доступність побутових послуг, наявність стипендіальних програм, формує повагу до європейських та світових цінностей [6].

Ми суголосні з О.О. Говоровською в тому, що основним завданням державної освітньої політики щодо розвитку міжнародного співробітництва є здійснення комплексу заходів зі створення цілісної системи міжнародних зв'язків у галузі освіти, які охоплюють міжнародний і вітчизняний ринки освітніх послуг. Дослідниця підкреслює, що одним із пріоритетів визначено сприяння національним ЗВО в розширенні експорту освітніх послуг шляхом започаткування діяльності шкіл міжнародного типу, ініціювання спільних наукових досліджень. Найпоширенішою формою інтернаціоналізації вищої освіти дослідниця вважає створення можливостей для мобільності студентів: виїзд певного числа студентів для навчання за кордон, студентський обмін (розглядається як потужний засіб розвитку загальноєвропейського ринку фахівців і кваліфікованих працівників) [8].

При цьому А. Сбруєва обґрунтовує два виміри інтернаціоналізації у сучасній практиці вищої освіти, що передбачають надання міжнародного та інтеркультурного виміру змісту освіти, а також викладання та наукові дослідження, що здійснюються в університеті. Вона вбачає можливість надання студентам допомоги в розвитку інтеркультурних компетентностей у контексті освітньої програми в межах університету, що не потребує перетину кордонів і називається внутрішньою або «домашньою» інтернаціоналізацією та зовнішньою (міжнародною), яка стосується перетину кордону студентами, викладачами, адміністративними працівниками закладів вищої освіти (ЗВО), спільних освітніх програм та ЗВО [13, с. 14].

За результатами зазначених досліджень можемо констатувати наступне: у 2016 р., за даними Інституту статистики ЮНЕСКО налічувалося майже 76 181 студент з України за кордоном. Найбільша кількість студентів навчалася в Польщі (29 253); Росії (22 440); Німеччині (5 850); Італії (2 367); Чехії (2 333); США (1 509); Франції (1 224); Австрії (1 194); Угорщині (1 105); Великобританії (995) [5]. Для порівняння наведемо дані про кількість іноземних студентів у ЗВО України за попередні роки: 2011 р. – 53 664; 2012 р. – 60 480; 2013 р. – 69 969; 2014 р. – 63 172; 2015 р. – 63 906; 2016 р. – 64 066 з 147 країн. Найбільше іноземних студентів навчається у містах: Харкові – 20 925, Києві – 12 950, Одесі – 6 972, Дніпрі – 3 046, Запоріжжі – 2 325, Тернополі – 2 317, Вінниці – 2 284, Івано-Франківську – 2 282, Полтаві – 1 787, Львові – 1 783 [3].

Топ-10 країн – постачальників іноземних студентів в Україну представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Топ-10 країн – постачальників іноземних студентів в Україну

Країна	Індія	Марокко	Азербайджан	Туркменістан	Нігерія	Єгипет	Туреччина	Китай	Ізраїль	Грузія	Інші країни
Кількість студентів, гол.	14958	7390	6228	5033	3552	3412	3254	2721	2460	2397	24200
у %	19,78	9,77	8,24	6,66	4,70	4,51	4,30	3,60	3,25	3,17	32,02

За наведеними даними 75 605 іноземців з різних країн приїждять на навчання в Україну, їх приваблює висока вартість навчання та якість освітніх послуг в умовах входження України до Болонського процесу (рис. 1).

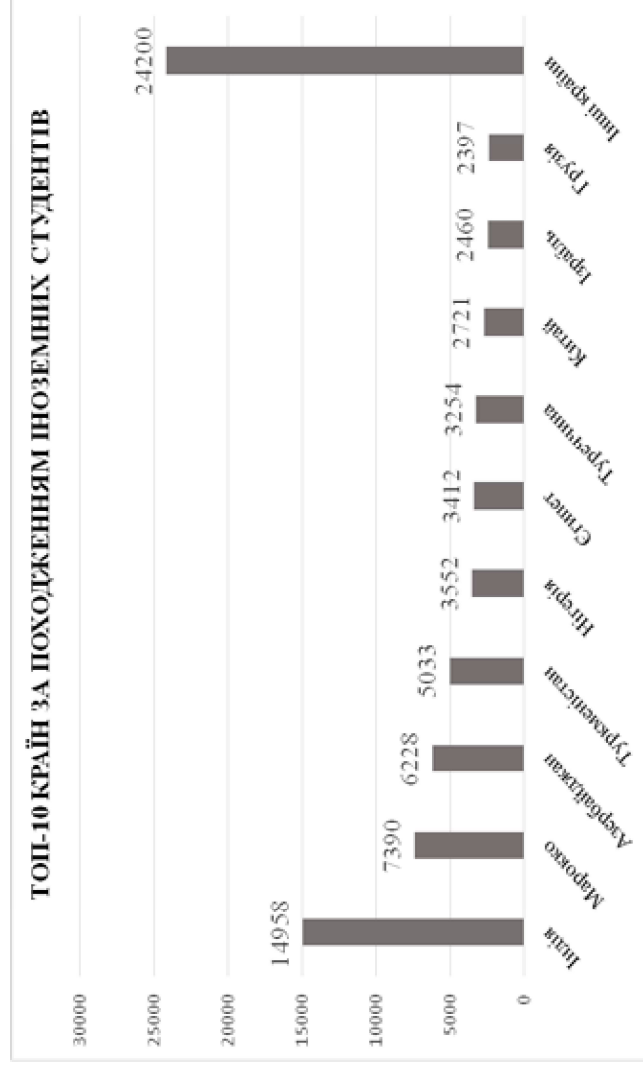

Рис. 1. Топ-10 країн за походженням іноземних студентів

Загальна кількість українських студентів у 2016 р. за кордоном становила 76 181 осіб. Серед основних причин від'їзду майбутніх студентів за кордон: отримання диплома європейського зразка, який визнається у всіх країнах Європи та достатні знання для влаштування на престижну роботу; набуття відповідних практичних навичок; можливість залишитися жити в іншій країні, працевлаштуватися та будувати своє майбутнє. Головною із них є привабливість якості освітніх послуг за кордоном [16].

Такий стан справ насторожив нас на проведення моніторингового дослідження щодо намірів подальшого навчання й працевлаштування в Україні та за кордоном серед випускників ЗВО Дніпропетровщини (далі респондентів) і отримали результати, викладені в Таблиці 2. Діагностування студентів-випускників ЗВО проводилося протягом 2017–2020 рр., нами проанкетовано 200 студентів.

Таблиця 2

Результати опитування студентів випускників ЗВО

Роки випусків студентів	Кількість респондентів (випускників)	Виявили бажання продовжити навчання після закінчення ЗВО		Виявили бажання продовжити навчання за умови державного фінансування		Виявили бажання навчатися за кордоном за умови державного фінансування		Влаштування на роботу, осіб	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	В Україні	За кордоном
2017–2018 н.р.	200	70	35	50	25	20	10	45	15
2018–2019 н.р.	200	65	32,5	45	22,5	35	17,5	30	25
2019–2020 н.р.	200	50	25	40	20	45	22,5	20	45

Результати дослідження виявляють тенденцію до збільшення кількості бажаних серед випускників ЗВО продовжити навчання за кордоном за умови державного фінансування: у 2018 р. – 10%, 2020 р. – 22,5%. Цей факт підтверджується тим, що система вищої освіти європейських держав має достатньо високий та привабливий рівень якості освітніх послуг, гарантує подальше працевлаштування та мобільність учасників освітнього простору.

Це ж стосується і влаштування на роботу: спостерігається спад бажаних через відсутність такої можливості. Так, у 2018 р. влаштуватися на роботу в Україні виявили бажання 45 випускників (22,5%), в 2019 р. – 30 (15%), а у 2020 р. – 20 (10%). Влаштуватися на роботу за кордоном виявили бажання: у 2018 р. – 15 (7,5%), у 2019 р. – 25 (12,5%), у 2020 р. – 45 (22,5%). Динаміка підвищення кількості бажаних виїхати на роботу за кордон пояснюється тим, що в Україні, особливо в 2019–2020 рр., важко влаштуватися на роботу, і випускники ЗВО віддають перевагу працевлаштуванню за кордоном, де мають варіанти вибору і більш пристойні умови оплати праці.

Результати моніторингових досліджень викладені на рис. 2 і свідчать про те, що важливими чинниками механізмів державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти України мають стати причинно-наслідкові зв'язки означених вище тенденцій, формування і реалізація вмотивованої державної політики, спрямованої на організацію інноваційного розвитку системи освіти в суспільстві з урахуванням можливостей, намірів та бажань випускників ЗВО України.

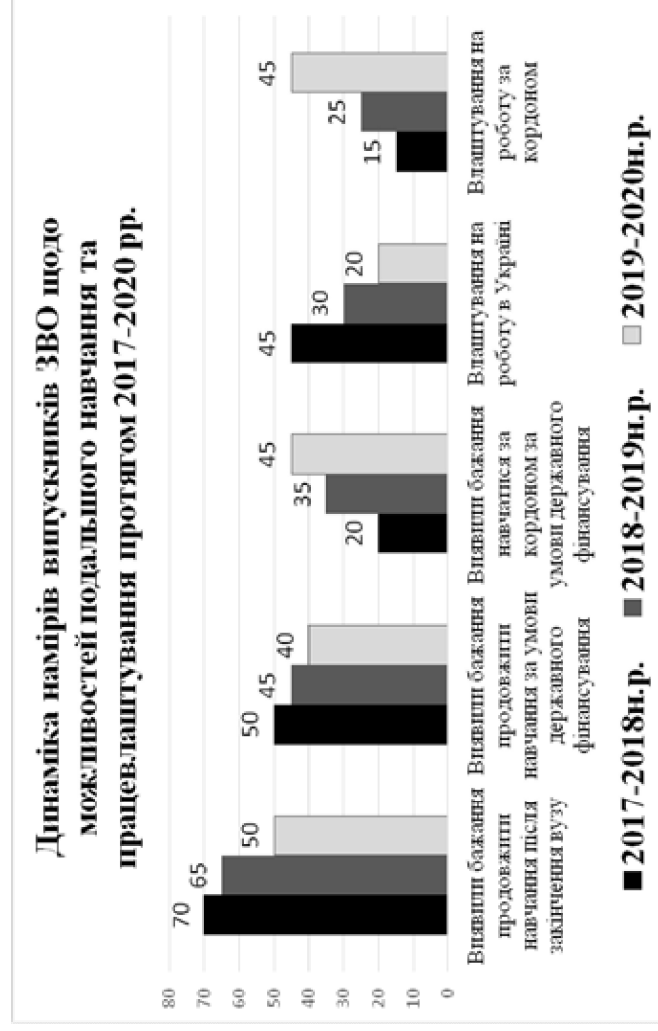

Рис. 2. Динаміка намірів випускників ЗВО щодо можливостей подальшого навчання та працевлаштування (2017–2020 рр.)

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Держава за допомогою механізмів публічного управління інтернаціоналізацією вищої освіти має формувати інституційне середовище для розвитку міжнародного співробітництва ЗВО, формувати та реалізовувати національну та університетські стратегії інтернаціоналізації, при цьому розмежовувати зони відповідальності держави та університетів щодо видів та напрямів її здійснення.

Важливим у публічному управлінні інтернаціоналізацією вищої освіти України є його спрямування на пошук нових підходів, теоретичного обґрунтування і впровадження в навчальний процес та наукову діяльність університетів інноваційних систем професійної підготовки студентів, здобуття ними відповідних компетентностей та кваліфікації для конкурентоздатності на ринку праці, запровадження європейських механізмів фінансування науки в Україні: інституційного (базового) та проектного (грантового).

Наступально утворюються основні фактори успіху університетів світового класу: концентрація таланту (інтернаціоналізація), потужне фінансування, ефективне управління. Є можливість прийняття напрямів інтернаціоналізації як матриці для розроблення моделі оцінювання вищої освіти: підвищення якості освітньої та дослідницької діяльності, підготовки студентів до життя і роботи в міжкультурному та глобальному світі, підвищення міжнародної репутації, надання послуг суспільству, залученості до розвитку спільнот.

Саме тому ЗВО мають активно розробляти університетські стратегії інтернаціоналізації своєї діяльності, впровадження яких забезпечить доступ до глобальних джерел передових знань, продокування міжкультурних вмінь та навичок, зміцнення стану та рейтингу закладів вищої освіти.

Отже, публічне управління інтернаціоналізацією вищої освіти має забезпечити реалізацію головних напрямів та форм міжнародного співробітництва: створення стратегічних освітніх і наукових альянсів; реалізацію проєктів, що забезпечують впровадження міжнародних освітніх стандартів та гармонізацію систем вищої освіти, інтеграцію навчальних планів, курсів; реалізацію програм, спрямованих на розвиток академічної мобільності студентів, викладачів, дослідників; забезпечення можливостей здобуття вищої освіти іноземними студентами; формування позитивного іміджу університетів в Україні та за кордоном тощо.

Значною мірою сприяє вищезазначеним процесам у сучасних умовах членство України в Болонському процесі, серед основних завдань якого: забезпечення якості вищої освіти відповідно до європейських стандартів якості; впровадження принципу «освіта через усе життя»; створення відповідного рівня автономії ЗВО; узгодження освітньо-кваліфікаційного рівня випускників ЗВО із вимогами економіки, запитами на ринку праці; зведення до єдиної системи наукових ступенів в Україні відповідно до міжнародних стандартів для забезпечення мобільності науковців у європейському науковому й освітньому просторі; готовність ЗВО створити привабливі умови для навчання іноземних студентів; розвиток інтеркультурних та професійних компетентностей у контексті освітніх програм у межах університетів.

Проведені нами дослідження серед випускників закладів вищої освіти щодо їх намірів подальшого навчання та працевлаштування в Україні та за кордоном вказують на те, що за останні роки динаміка кількості бажаних вихідів на роботу за кордон зростає у зв'язку з привабливістю рівня надання якості освітніх послуг з подальшим працевлаштуванням і неможливістю влаштуватися на роботу в Україні. Це викликано такими перешкодами для мобільності студентів у світі та Україні, як недостатнє фінансування, незадовільний рівень володіння іноземною мовою, невідповідні освітні програми та ряд правових проблем.

Результати моніторингових досліджень свідчать про те, що важливими чинниками механізмів державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти України мають стати причинно-наслідкові зв'язки означених вище тенденцій, формування і реалізація вмотивованої державної політики, спрямованої на організацію інноваційного розвитку системи освіти в суспільстві з урахуванням можливостей, намірів та бажань випускників ЗВО України.

Список використаних джерел:

1. Hudzik, J. K. Integrating Institutional Policies and Leadership for 21st Century Internationalization. *International Higher Education*. 2015 (83), 5-7. URL: <https://doi.org/10.6017/ihe.2015.83.9075>.
2. Salmi, J. The Challenge of Establishing World-Class Universities. *Directions in Development; Human development*. The World Bank. Washington, DC. 2009.136 p.
3. Sharovalova O. Ukraine. Open for you. Open for Education URL: http://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2016/08/Prezentatsia_India_Kongo_compressed-1.pdf.
4. The EAJE Barometer: Internationalization in Europe. Amsterdam : European Association for International-cooperation /documents/mexico/howard_en.pdf.
5. UNESCO Institute for Statistics. Global Flow of Tertiary-Level Students URL: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>.
6. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники Степко М.Ф., Болубаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубянко В.В., Бабин І.І. Київ, 2003.
7. Василенко О.В. Нострифікаційний механізм державного управління інтернаціоналізацією вищої освіти. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1552> (дата звернення: 10.04.2020). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.100.
8. Говоровська О.О. Інтернаціоналізація вищої освіти під впливом глобалізації суспільства. *Міжнародний науковий вісник*. Ужгород – Будапешт. 2014. Вип.8 (27). С. 96–103.
9. Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблема, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018. 295 с.
10. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014р. № 1556 – VII// Відомості Верховної Ради України. 2014 / Верховна Рада України, 2014. № 37-38 ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 2145-19. (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).
12. Сальнікова Н.В. Вища освіта в Україні в контексті можливостей працевлаштування : матеріали II Міжнародної конференції. Маріуполь, 18–19 квітня 2018. С. 215–218.
13. Сбруєва А.А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань: препринт. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 80 с.
14. Семенець Ю.О. Інтернаціоналізація вищої освіти: у пошуку перспектив вдосконалення стратегії провідних українських ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 14, ч. 2. 2017 С. 108–113.

15. Степаненко І.В. Андрущенко Т. В. та інші. Ключові питання інтернаціоналізації: колізії інструментального і культурно-гуманітарного вимірів. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти на основі культурно-гуманітарних стратегій: аналітичний огляд. *Вища освіта України*. 2015. № 3. Додаток 2. Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу: тематичний випуск. С. 154–280.
16. Іноземні студенти в Україні. Український державний центр міжнародної освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/zhytva-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>.

References:

1. Hudzik, J. K. (2015) Integrating Institutional Policies and Leadership for 21st Century Internationalization. *International Higher Education* 83: 5–7. Web. 10 April 2020. Retrieved from: <https://ejournals.bc.edu/index.php/ihe/article/view/9075>.
2. Salmi, J. The (2009) Challenge of Establishing World-Class Universities. Directions in Development; Human development. The World Bank. Washington: DC., Print. [USA]
3. Sharovalova, O. (2016) Ukraine. Open for you. Open for Education. Web 10 April 2020/ Retrieved from: http://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2016/08/Prezentatsia_India_Kongo.compressed-1.pdf
4. The EAIЕ Barometer: Internationalization in Europe. Web 10 April 2020/ Retrieved from: <https://www.ipsantarem.pt/wp-content/uploads/2019/10/EAIЕ-Barometer-Extended-Executive-Summary.pdf>
5. UNESCO Institute for Statistics. Global Flow of Tertiary-Level Students. Web 10 April 2020. Retrieved from: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>.
6. Stepko, M.F., Bolyubash, Ya.Ya. and Shinkaruk, V.D., Grubinko, V.V. Etal (2003). The Bologna process in facts and documents [Bolons'kyu protsesy u faktakh i dokumentakh]. Kiev, Print. [Ukraine]
7. Vasilenko, O.V. “Nostrification mechanism of public administration of internationalization of higher education [Nostryfikatsiynyy mekhanizm derzhavnogo upravlinnya internatsionalizatsiyyu vyshchoyi osvity.” Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok 1 (2020). Web. 10 April 2020 Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1552>. doi:10.32702/2307-2156-2020.1.100. [Ukraine]
8. Govorovska, O.O. “Internationalization of higher education under the influence of globalization of society [Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity pid vplyvom hlobalizatsiyi suspil'stva].” International Scientific Bulletin. Uzhhorod – Budapest 8 (28) (2014): 96–103. Print. [Ukraine]
9. Internationalization of higher education of Ukraine in the conditions of multicultural world space: condition, problem, prospects [Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity Ukrainy v umovakh politikul'turnoho svitovoho prostoru: stan, problema, perspektyvy]. Proc. of the II IC, Mariupol State University. Mariupol : MSU, April 18–19, 2018. 646. Print. [Ukraine]
10. VRU. Law of Ukraine (2014) On Higher Education: № 1556, July 01, 2014. Web. 15 Apr. 2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [Ukraine]
11. VRU. Law of Ukraine (2017). On Education: № 2145-VIII, September 05, 2017. Web. 15 Apr. 2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [Ukraine].
12. Sahnikova, N.V (2018) Higher education in Ukraine in the context of employment opportunities [Vyshcha osvita v Ukrainy v konteksti mozhlyvostey pratsevlashtuvannya]. Proc. of the II IC Internationalization of higher education of Ukraine in the conditions of multicultural world space: state, problem, prospects [Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity Ukrainy v umovakh politikul'turnoho svitovoho prostoru: stan, problema, perspektyvy], Mariupol State University. Mariupol: MSU, April 18–19, 2018. 85–86. Print. [Ukraine]
13. Sbruyeva, A.A. (2008) Global and regional trends in higher education in terms of building a knowledge society: a preprint [Sbruyeva A.A. Hlobal'ni ta rehional'ni tendentsiyi rozvytku vyshchoyi osvity v umovakh pobudovy suspil'stva znan': preprint]. Sumy: Sumy State Academic Academy named after A.S Makarenko, 2008. Print. [Ukraine]
14. Semenets, Yu.O. (2017) Internationalization of higher education: in search of prospects for improving the strategy of leading Ukrainian universities [Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity: u poshuku perspektyv vdoskonalennya stratehiyi providnykh ukrayins'kykh VNZ]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University* 14 (2) (2017): 108–113. Print. [Ukraine]
15. Stepanenko, I.V. (2015) Key issues of internationalization: the collisions of instrumental and cultural dimensions [Klyuchovi pytannya internatsionalizatsiyi: koliziyi instrumental'noho i kul'turno-humanitarnoho vymiriv]. *Vyshecha osvita Ukrainy* 3. (Dodatok 2. Yevropeys'ka intehtratsiya vyshchoyi osvity Ukrainy u konteksti Bolons'koho profsesu: Tematychnyy vypusk): 154–280. Print. [Ukraine]
16. International students in Ukraine [Inozemni studenty v Ukraini]. Web. 15 Apr. 2020 <https://studyinukraine.gov.ua/zhytva-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>. [Ukraine]